

Portrét Oty Pavla, abych ho vystihl co nejstručněji, kdybych třeba letěl na Mars a měl už jen pár vteřin před odletem, bych mohl vykreslit – z jedné strany jeho povahy – dávnou příhodou.

Potkali jsme se před rozhlasem na Vinohradské třídě. Podali jsem si ruce. Pohled na mě. (V talmudu stojí, že se člověk nemá ptát toho druhého, jak se mu daří, ale podívat se mu do tváře a přechíst si to.) Přehodil si z levičky do pravičky nepromokavou tašku (stejně z ní ukapávalo) s rybami, které po ránu chytil. Vytáhl z kapsy dvě zmačkané zelené stokoruny.

„Potřebuješ peníze. (Nebyla to otázka.) Vidím to na tobě. Vrátiš mi je, až budeš mít.“

„Nejsi náhodou jasnovidec?“

„Proč?“

„Hodí se mi víc, než si myslíš. Díky. Dostaneš je při výplatě.“

Vzal jsem si dvě stovky.

V tom byl celý Ota. Výraznější část jeho povahy. Samozřejmě nikdo není jednorozměrný. Člověk je bludiště i pro sebe samého. (Někdy.)

Míjel nás vandrák. Vousatec s drobkou v plnovousu, s mastnou tváří, s hustým, šedým obočím a huňatou, narezlou hřívou pod zmačkaným loveckým kloboukem. Došoural se, co noha nohu mine.

„Pane,“ řekl k Otovi. „Ukradli mi kolo, ačkoli bylo na řetězu. Nemáte taky něco pro mě?“

„Vám bych mohl dát třičtvrtěkilového kapra. Umíte si udělat rybí polévku?“

„Nemám ani hrnec,“ řekl vandrák. „Ukradli mi kolo. Potřebuju minci.“

„To si myslíte, že vám koupím kolo?“

Výměna pohledů zpod oteklých víček vandráka s bělmem v koutcích a zkoumavých očí Oty Pavla.

„Nebudu vám lhát, pane. Na chleba, na pití a kouření.“

Ota si zase přehodil tašku s rybami. Voněla řekou.

„Stovku.“

„To je moc,“ ohromil ho vandrák.

„Nehádejte se se mnou, nebo nedostanete nic,“ řekl Ota.

Vandrák přijal stovku, stočil ji do ruličky jako cigaretu a sevřel v pěsti.

„Tu rybu bych si možná vzal.“

„To si půjdete koupit za stovku hrnec?“

„Čeká na mě u hotelu Flora družka. Má po noční.“

Vandrák sundal ze zad batoh, rozvázal ho, aby mu nevypadla z dlaně stovka a čekal na rybu. Ota mu hodil do batohu kapra, který sebou ještě maličko mrskal. Muž zavázal batůžek, aby mu ryba nevyklouzla, a odšoural se šťastným krokem nahoru.

„Oto,“ řekl jsem potom.

„Co?“ řekl.

Nečekal odpověď. Neměl jsem žádnou. Naslouchal impulsům, jako by byly zákonem. Možná ne psaným. Zákonem člověka. Zákonem, jímž se řídil a který nikdy nepřestoupil.

V něčem, v určitém okamžiku, se život každého člověka podobá legendě, mýtu. Něčemu, co bude žít déle než on. Česká literatura nabízí víc barvitých (nebo šťavnatých) příkladů. Jaroslav Hašek, Franz Kafka, Bohumil Hrabal, Ludvíček Aškenazy; ten poslední v řadě (zatím) je Ota Pavel.

Tuhle vzpomínku na svého kamaráda Otu Pavla jsem psal původně pro knížku *3x18. Portréty a postřehy*. Nevešla se tam. Tak jsem se rozhodl – trošičku z nouze – vydat ji samostatně. (Něco podobného se mi kdysi stalo s *Modlitbou pro Kateřinu Horovitzovou*. Napsal jsem ji původně do sbírky *Démanty noci*, abych měl vedle příběhů osmi chlapců také povídku o děvčeti. Byla delší a tak se tenkrát nakladatelé rozhodli vydat ji sólo.)

Vzpomínat písemně je těžší než si jen povídat. V něčem i odpovědnější. (Vzpomínka po letech je jako pták unavený dlouhým letem. Nesmí se otáčet, musel by letět nazpět. – Jako lidé i ptáci nacházejí občas hnízdo prázdné. A místa i děje, které se odehrály, nejsou někdy zdaleka tak krásné jako vzpomínky, které nás k nim vážou.)

Znali jsme se dvacet osm let. Byli jsme kamarádi. (Ještě nebyl slavný.)

Do Izraele, kam jsem v srpnu 1968 přijel, obrazně i doslova v plavkách, protože jsme si na dovolenou víc nebrali, mně poslal s dopisem, aby mi bylo veseleji, malou desku na pětáctýřicet otáček, kterou jsem poslouchal doma v Lužické 40, kdykoli přišel. Šlágr se jmenoval *Generál*. Mezi cajdáky, po kterých

se mi stýskalo, to byl dárek. Kousíček domova, bezstarostných časů (které tak bezstarostné jistě nebyly).

Chápal, jak je člověku, který, jak se tenkrát zdálo, ztratil skoro všechno, a hledal, čím by mu udělal radost, byť už nerozuměl vlastnímu životu. Slyšel jsem v duchu ozvěnu jeho slov, když onemocněl a začalo mu svítat. Měl pocit, že mu vysychá mozek. Byla to mučivá a zároveň pravdivá představa.

„Je to jiné, než když ztrácíš paměť.“

Asi to bylo podobné (nejsem doktor), v důsledcích bolestnější.

„Všichni ztrácíme paměť,“ utěšoval jsem ho. „Nedá se spočítat, kolik informací se na tebe denně řítí; buňky ubývají všem.“

Věděli jsme oba, že to tak není. Učil se s tím žít, jako se člověk dokáže sžít s vlastními úzkostmi, strachem a jinými stavy. Pomalu se z něj stával lékař amatér, jestli něco takového existuje. Jeho vůle říkala ano, jeho mozek ne.

„Tělo se dovede bránit chřipce, bolení v krku, když se řízneš. Ale jak se brání mozek?“

Nemusel říkat, na co ještě nejsou léky. Zavřel oči a určitě doufal, že to dopadne líp než zatím.

Honilo se mi to hlavou, když jsem si v kibucu Hachotrim v roce 1969, první měsíce emigrace, přehrával *Generála*.

Viděli jsme s Otou ještě v Praze film *Casablanka* s Humprey Boggartem a Ingrid Bergmanovou. Bylo to romantické a mužné a Bergmanová byla dobrá. Milostný dialog, kde Bergmanová vzpomíná, jak se milovali, dokud ještě nevěděla, že její muž zahynul, si vyžádal Boggartovu odpověď: „Budeme mít vždycky ještě Paříž.“

„Dialog, kterému všichni věří,“ řekl. „Myslíš, že bys to neuměl?“

„Ptala by se: Miluješ mě? Odpověděl bych: Budeme mít ještě vždycky psaní.“

Udělal jsem si z toho heslo. „Budeme mít vždycky ještě psaní.“

Pak jsme vyznávali jiné. (O tom později.)

Poslouchali jsme Edith Piaf *Vyznání v růžích* (*La vien en rose*, 1946) a Josefiny Bakerové *Maličkou z Tonkinu* (*La petite Tonkinoise*) z roku 1927, kterou zpíval ještě v německé verzi můj tatínek, a již znal starý Popper-Pavel otec. Neměli jsme rádi – ne zpěv, ale osobnost – Maurice Chevaliera, protože zpíval Hitlerovým vojákům; nevěděli jsme, jestli ochotně, nebo musel. (Možná že jsme nebyli docela spravedliví.)

Jednou zazvonil v kibucu kolem jedenácté večer telefon. Nikdo se neozýval. Volal jsem: Haló, haló..., nic. Najednou se ozval hlas Pavlíný Filipovské.